

Л. В. Канишевська, Інститут проблем виховання НАПН України

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА СТАРШОКЛАСНИКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ: ЗМІСТ ПІДГОТОВЧОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГАМИ

Канишевська Л. В.

Педагогічна підтримка старшокласників шкіл-інтернатів: зміст підготовчої роботи з педагогами

У статті розглянуто питання підготовки педагогів шкіл-інтернатів до організації педагогічної підтримки старшокласників. Проаналізовано умови ефективної реалізації педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів: сприйняття ними педагога як референтної особистості, який здійснює взаємодію на основі розуміння, визнання, прийняття вихованця, педагогічного оптимізму, ненасильницької взаємодії. Розроблено методичний супровід організації педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів.

Ключові слова: педагогічна підтримка, підготовка педагогів, загальноосвітня школа-інтернат, старшокласники, позаурочна діяльність.

Канишевская Л. В.

Педагогическая поддержка старшеклассников школ-интернатов: содержание подготовительной работы с педагогами

В статье рассматриваются вопросы подготовки педагогов школ-интернатов к организации педагогической поддержки старшеклассников. Проанализированы условия эффективной реализации педагогической поддержки старшекласников школ-интернатов: восприятия ими педагога как референтной личности, который осуществляет взаимодействие на основе понимания, признания, принятия воспитанников, педагогического оптимизма, ненасильственного взаимодействия. Разработано методическое сопровождение организации педагогической поддержки старшекласников школ-интернатов.

Ключевые слова: педагогическая поддержка, подготовка педагогов, общеобразовательная школа-интернат, старшекласники, внеурочная деятельность.

Проблема педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів набуває особливої актуальності, оскільки в умовах школи-інтернату вихованці позбавлені емпатійного спілкування із сім'єю та близькими людьми, у

результаті чого вони виявляються ураженими по відношенню щодо незбалансованого впливу зовнішнього середовища. Отже, однією із педагогічних умов формування життєвого самовизначення старшокласників шкіл-інтернатів є педагогічна підтримка.

На сучасному етапі педагогічна підтримка є однією з актуальних категорій сучасної педагогічної теорії і практики.

Сучасні педагоги (М. Аксіньєва, Д. Белухін, С. Братченко, О. Газман, С. Гладков, І. Дубровіна, І. Зимня, А. Мудрик та інші) досліджують проблему педагогічної підтримки в контексті гуманістичної парадигми.

Результати аналізу практики з питань педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів підтверджують, що цьому питанню в школах-інтернатах не приділяється належної уваги.

Мета статті – розкрити зміст підготовчої роботи з педагогами з питань організації педагогічної підтримки старшокласників. шкіл-інтернатів

Аналіз досліджень із проблеми педагогічної підтримки дає можливість уточнити зміст даного феномена. Педагогічна підтримка вихованця інтернатного закладу є засобом взаємодії педагога і вихованця у процесі вирішення проблем дитини. Вона пронизує всі сфери життєдіяльності особистості, яка формується; базується на стійкому позитивному ставленні педагога до всього учнівського колективу і до кожної особистості. Педагогічна підтримка необхідна для того, щоб навчально-виховний процес мав особистісно орієнтований характер.

Метою педагогічної підтримки вихованців шкіл-інтернатів є усунення труднощів, які заважають успішному самостійному рухові дитини в соціумі.

Діяльність педагога школи-інтернату, який здійснює педагогічну підтримку старшокласників, передбачає встановлення з вихованцем довірливих відносин, що базуються на повазі, чуйності, любові до дитини, прагненні зрозуміти її потреби, інтереси й мотиви, визнанні права учня на свободу вчинку, вибору, самовираження.

З метою формування у педагогів шкіл-інтернатів установки на педагогічну підтримку старшокласників було проведено малу педраду з теми „Технологія педагогічної підтримки вихованця школи-інтернату”. Метою малої педради було: сприяти формуванню у педагогів установки на використання технології педагогічної підтримки у навчально-виховному процесі школи-інтернату.

Завдання: малої педради передбачали:

1. Проаналізувати практику використання прийомів і методів педагогічної підтримки вихованця у навчально-виховному процесі школи-інтернату.

2. Охарактеризувати особливості й умови застосування тактик педагогічної підтримки (захист, допомога, сприяння, взаємодія).

3. Окреслити шляхи оволодіння педагогами школи-інтернату технологією педагогічної підтримки.

Після проведення малої педради педагоги прийшли до загальної точки зору: педагогічна підтримка старшокласника школи-інтернату необхідна для того, щоб виховний процес носив особистісно орієнтований характер. Педагоги зазначили, що головним предметом діяльності вихователя і вихованця є проблема вихованця, і від вирішення цієї проблеми залежить вибір тактики педагогічних дій.

Таким чином, проведення малої педагогічної ради сприяло формуванню у педагогів установки щодо застосування педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів.

Однією з умов педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів є сприйняття ними педагога як референтної особистості, який здійснює взаємодію на основі розуміння, визнання, прийняття вихованця, любові, довіри, педагогічного оптимізму, ненасильницької взаємодії.

Референтний педагог характеризується: авторитетом – визнанням оточуючих як „значущих інших”, правом приймати відповідальні рішення в існуючих обставинах, що стає можливим за умови абсолютної впевненості

оточуючих у практичній доцільності цих рішень; атракцією – емоційним статусом „значущого іншого”, його здатністю приваблювати чи відштовхувати, викликати симпатію або антипатію; статутом влади, що визначає місце „значущого іншого” в системі об’єктивних соціальних відносин [1, с. 17 – 30].

Здатність педагога спрямовувати властиву вихованцям мотивацію самоствердження в продуктивне річище особистісного саморозвитку, специфічна особливість ставлення до референтного педагога полягає в тому, що висловлені ним думки, погляди та оцінки учні сприймають з довірою, не вимагаючи особливих доказів. Своєрідним аргументом, що наділяє його в очах учнів внутрішньою цінністю, значущістю є сам педагог, „... ті почуття поваги, симпатії, довіри та захопленості, які він викликає” [2, с. 18]. Референтний педагог завдяки сформованому особливому емоційному контакту з учнями, начебто „вростає”, включається в їхній внутрішній світ, а його норми сприймаються дітьми як власні [3, с. 57]. Психологічними основами цього процесу є ідентифікація. Особистісна референтність педагога співвідноситься з еталонними уявленнями вихованців, викликаючи в них відповідні емоційні ставлення [2, с. 20].

Особистісна референтність педагога – складний соціально-психологічний феномен, який значною мірою визначається тим, на яку форму спілкування (монологічну чи діалогічну) орієнтується педагог в ході педагогічної підтримки [4, с. 41 – 49].

Монологічна форма спілкування з учнями характеризується такими особливостями: статусне домінування, „суб’єкт-об’єктні відносини”, егоцентризм, зосередження на власних потребах, цілях, завданнях, примушення вихованців за допомогою прихованого маніпулювання або відкритої агресії; догматизм, надособистісна трансляція норм та знань, що підлягає безперечному копіюванню та засвоєнню, ригідність та стереотипність методів і прийомів впливу; превалювання дисциплінарних прийомів; суб’єктивізм та жорстка поляризація оцінок, вузький спектр критеріїв оцінки поведінки учнів [4, с. 50 – 52].

Педагогічний зміст діалогічного спілкування має виключне значення: взаємодія в системі „вихователь – вихованець”, що зорієнтована на терпимість, на пошук творення спільного між людьми, виявляється „найпотужнішим засобом особистісної та соціальної ідентифікації учасників спілкування, перш за все, вихованців, що плекає їх спокійну гідність” [5, с. 93].

З метою опрацювання вмінь діалогічної взаємодії було проведено години спілкування: „Учіться володіти собою”, метою якої було: навчити старшокласників реально оцінювати себе та інших; розширити знання про закони міжособистісного спілкування; „Як перетворити мрії в реальність”, яка мала на меті навчити вихованців приймати рішення; формувати активне й діяльнісне ставлення до власного життя; виховувати відповідальність, активність, рішучість, наполегливість у реалізації життєвих цілей тощо.

В основі педагогічної підтримки вихованців шкіл-інтернатів – настановлення педагога на ненасильницьку взаємодію, оскільки виховання з позиції сили послаблює потребу вихованця до самореалізації, негативно впливає на розвиток школяра. Дитина накопичує невпевненість у собі, сором’язливість, що сприяє розвитку ураженості чи агресії.

Отже, ненасильницьке виховання – джерело додаткових потенціалів у розвитку вихованця.

Ненасильницька взаємодія є необхідною у стосунках педагогів школи-інтернату з вихованцями, оскільки більшість дітей, які потрапляють до інтернатних закладів зазнали різного роду насилля (фізичного, сексуального, психологічного). Педагог школи-інтернату має захистити вихованця від насилля. Тільки у випадку, коли вихованці упевнені в бажанні педагога захистити їх від жорстокості, в них може виникнути бажання бути відкритими, відверто контактувати з педагогом, намагатися зробити все для того, щоб їхня поведінка стала соціально схваленою.

З метою виявлення основних причин агресії старшокласників школи-інтернату, визначення шляхів усунення агресивної поведінки вихованців, було проведено малу педраду-семінар „Школа без агресії”.

Участь педагогів у малій педраді-семінарі дала можливість глибше усвідомити проблеми, труднощі, які виникають під час взаємодії з вихованцями; визначити шляхи усунення агресивної поведінки старшокласників шкіл-інтернатів.

Педагогіка ненасилля ефективна в тих випадках, коли до ненасильницької взаємодії підготовлені не тільки педагоги школи-інтернату, але й вихованці. Для досягнення бажаного результату педагогами було організовано змістовну та позитивно спрямовану життєдіяльність, що, як правило, супроводжувалася не тільки співробітництвом, співтворчістю, а й різноманітними конфліктами. У цьому випадку педагоги зверталися до свідомості вихованців, їхньої гідності, совісті, переконували, наводили приклади.

Так, було проведено заняття з елементами тренінгу „Світ очима агресивної людини”, метою якого було: розвивати у вихованців навички розпізнавання і контролю деструктивної поведінки.

У ході заняття педагоги уточнили значення слова „агресія” (у перекладі з латинського означає „напад”). Було сформульовано визначення агресії: „Агресія – поведінка, яка суперечить нормам і правилам існування людей у суспільстві, завдає фізичний і моральний збиток людям”. Вихованці назвали ознаки агресивної людини (втрата контролю над власною поведінкою; суперечки, лайки з оточуючими; навмисне дратування оточуючих; звинувачення оточуючих у власних помилках; заздрість, помста; швидке реагування на різні дії оточуючих, які його дратують тощо).

У ході заняття вихованці обговорили такі питання:

1. Чи може людина у стані агресії правильно оцінити ситуацію?
2. Чи може агресивна поведінка призвести до конфлікту?

Під час проведення заняття було проведено гру „Камінець у черевіку” [6, с 67 – 68], метою якої було: розвивати у старшокласників шкіл-інтернатів вміння розпізнавати та контролювати негативні емоції. В результаті увага вихованців була сконцентрована на тому, що корисно говорити про свої

проблеми зразу, як вони виникають та обговорювати засоби вирішення цих проблем.

Під час взаємодії педагогів із старшокласниками шкіл-інтернатів створювалася атмосфера доброзичливості, взаєморозуміння, співробітництва; використовувалися такі методи педагогічної підтримки вихованців, як взаємне інформування, спільне планування виховних справ, рольові ігри, ігри-драматизації, схвалення досягнень групи, колективу та ін. Також використовувалися методи педагогічної підтримки, спрямовані на індивідуально-особистісну підтримку вихованця: визначення особистісних проблем учня, відстеження процесів його індивідуального розвитку.

Здійснюючи педагогічну підтримку старшокласників шкіл-інтернатів, педагоги виконували такі функції: діагностичну, цільової орієнтації, планування, організаторську, мобілізаційно-стимулюючу, комунікативну, формуючу, контрольну-аналітичну й оціночну [7, с. 201 – 220].

Поетапне здійснення педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів передбачало на першому – початковому етапі визначення емоційного стану вихованця (виникнення у вихованця проблеми). На цьому етапі відбувалися:

- обробка педагогами отриманої інформації та формулювання припущень щодо змісту й причин формулювання проблеми;

- сприйняття проблем вихованця та спільного пошуку шляхів і способів її вирішення;

- забезпечення емоційно-позитивного настрою учня в процесі бесіди; пошук та встановлення контакту з ним. Використовувалися: педагогічне спостереження, прийоми: роздуми у парах; ритуальної комунікативної взаємодії: „Ти – висловлювання”, „Я – висловлювання”.

На діагностичному етапі організовувалася довірлива бесіда з вихованцем, яка сприяла розпізнаванню й діагностуванню конфліктів, життєвих проблем дитини, визначались причини їх виникнення. Для цього використовувалися

засоби активного емпатійного слухання: прийоми невербальної емоційної підтримки, проговорювання.

На проектному етапі за допомогою педагога вихованець визначав шляхи та засоби вирішення проблеми; обговорювались варіанти взаємодії, що спрямовані на вирішення проблеми. За допомогою підтримки педагога розглядалися декілька шляхів вирішення проблеми; здійснювався вибір найбільш прийняттого; розроблявся та обговорювався план діяльності. Використовувалися: методика самопроектування та педагогічного проектування; прийом „аналіз способів вирішення чужої проблеми”.

У ході діяльнісного етапу відбулося здійснення вихованцем плану накреслених дій щодо вирішення проблеми. Використовувалася педагогічна підтримка дій вихованця.

Результативно-аналітичний етап був спрямований на:

а) спільне обговорення з вихованцем успіхів та невдач, які були на попередніх етапах діяльності;

б) констатування наявності вирішення проблеми або переформулювання утруднень;

в) осмислення вихованцем нового життєвого досвіду, який він набув у процесі вирішення проблеми. На цьому етапі використовувалися: прийом рефлексії та саморефлексії, метод бесіди.

Здійснюючи педагогічну підтримку старшокласників шкіл-інтернатів, педагоги намагалися бачити у своїх вихованців позитивні риси та спиратися на них.

Діяльність педагогів була спрямована на: стимулювання самопізнання вихованцем своїх позитивних рис; формування моральних якостей у процесі самооцінки власної поведінки; постійну увагу до позитивних вчинків учнів; підтримку ініціативи, активності, відповідальності, толерантності, солідарності; виявлення довіри до вихованця; формування у школяра віри у власні сили; оптимістичну стратегію у визначенні виховних та корекційних

завдань; урахування індивідуальних інтересів старшокласників та пробудження нових.

Виявляючи педагогічний оптимізм по відношенню до вихованців, педагоги дотримувалися таких правил:

- формувати у школі-інтернаті гуманістичні відносини, не припускати приниження гідності вихованців;
- надавати перевагу позитивним оцінкам в аналізі поведінки учнів;
- виявляти довіру, повагу, вимогливість до вихованців;
- залучати старшокласників до соціально-культурної діяльності, спрямованої на формування соціального досвіду;
- захищати інтереси вихованця та надавати йому реальну допомогу в процесі вирішення проблем;
- здійснювати постійний пошук варіантів вирішення виховних та корекційних завдань, які будуть корисні кожному вихованцю.

У процесі здійснення педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів педагоги виявляли педагогічний оптимізм, орієнтувалися на ненасильницьку взаємодію, на реальні можливості й здібності вихованців, допомагали їм оволодіти засобами розв'язання проблем; залучали їх до спільних справ; віддавали перевагу відкритим, партнерським відносинам, діалоговим формам спілкування; заохочували та підтримували самостійність вихованців у вирішенні проблем; підтримували прояви активності, ініціативи, відповідальності, толерантності, солідарності; розвивали в них самостійність у розв'язанні проблем, відповідальність за власні вчинки та власне життя.

Отже, педагогічна підтримка старшокласників шкіл-інтернатів сприяла підвищенню рівнів сформованості життєвого самовизначення старшокласників шкіл-інтернатів.

Аналіз проблеми педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів потребує подальшого й різнопланового дослідження. Перспективним вважаємо проблему підвищення ефективності післядипломної педагогічної освіти з цієї проблеми.

Література

1. **Петровский А. В.** Вопросы истории и теории психологи : Избранные труды / Артур Владимирович Петровский. – М. : Педагогика, 1984. – 272 с.
2. **Галузьяк В. М.** Проблемы личностной референтности педагога / В. М. Галузьяк, Н. И. Сметанский. // Педагогика. – 1998. – № 3. – С. 18 – 24.
3. **Кравчино Е. О.** Особенности авторитета педагога в разновозрастных и разностатусных объединениях воспитанников закрытых образовательных учреждений : дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Кравчино Елена Олеговна. – М., 2005. – 182 с.
4. **Общение** и формирование личности школьника : Опыт эксперим. психол. исслед. / А. А. Бодалев, Р. Л. Кричевский, Е. В. Новикова и др.; [под ред. А. А. Бодалева, Р. Л. Кричевского]. – М. : Педагогика, 1987. – 149 [2].
5. **Куликова Л. Н.** Проблемы саморазвития личности / Лидия Николаевна Куликова. – Хабаровск, 1997. – 314 с.
6. **Канішевська Л. В.** Крокуємо до соціальної зрілості : наук.-метод. посіб. / Л. В. Канішевська. – К. : Ін-т проблем виховання НАПН України, 2011. – 175 с.
7. **Братченко С. Л.** Межличностный диалог и его основные атрибуты / С. Л. Братченко. // Психология с человеческим лицом : гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / под ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. – М. : Смысл, 1997. – С. 201 – 220.

Kanishevskaya L. V.

Pedagogical Support of Boarding School Senior Pupils: the Preparatory Work Content With Teachers

The article deals with the preparation of boarding school teachers for the senior pupils' pedagogical support organizing. The conditions of boarding school senior pupils' pedagogical support effective implementation: their perception of the teacher as a reference person who interfaces through understanding, acceptance, and adoption of a pupil, pedagogical optimism, and nonviolent interaction are analysed. A methodological accompaniment of boarding school senior pupils' pedagogical support organizing is worked out.

Key words: pedagogical support, training teachers, senior pupils, comprehensive boarding school, extracurricular activities.

Відомості про автора

Канішевська Любов Вікторівна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії виховної роботи в закладах інтернатного типу Інституту проблем виховання НАПН України. Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблематики виховання старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

*L. V. Kanishevskaya, The Institute of the educational problems of the NAPS
(National Academy of the Pedagogical Science) of Ukraine*

**PEDAGOGICAL SUPPORT OF BOARDING SCHOOL SENIOR
PUPILS: THE CONTENT OF PREPARATORY WORK
WITH TEACHERS**

Kanishevskaya L. V.

Pedagogical Support of Boarding School Senior Pupils: the Content of Preparatory Work with Teachers

The article deals with the preparation of boarding school teachers for the senior pupils' pedagogical support organizing. The conditions of boarding school senior pupils' pedagogical support effective implementation: their perception of the teacher as a reference person who interfaces through understanding, acceptance, and adoption of a pupil, pedagogical optimism, and nonviolent interaction are analysed. A methodological accompaniment of boarding school senior pupils' pedagogical support organizing is worked out.

Key words: pedagogical support, training teachers, senior pupils, comprehensive boarding school, extracurricular activities.

The pedagogical support of the senior pupils problem acquires the especial actuality, because the pupils are deprived of empathic communication with their family and close people under the boarding school conditions, so as a result they are affected because of the unbalanced influence of the external environment. So, the pedagogical support is one of the compulsory pedagogical conditions of the life self-identity formation of the senior pupils from the boarding schools.

On the current stage the pedagogical support is one of the actual categories of the modern pedagogical theory and practice.

Modern educational specialists (M. D. Aksinyeva, D. A. Beluhin, S. L. Bratchenko, O. S. Hazman, S. N. Gladkov, I. V. Dubrovina, I. A. Zymnya, A. V. Mudrik, and others), are exploring the pedagogical support problem in the humanist paradigm context.

The results of the practice analysis of the pedagogical support questions of the boarding schools confirm that there is no proper attention paid in the boarding schools in order to solve this question.

The objective of the article is revealing the contents of the preparatory work with the educational specialists, considering the questions about the pedagogical support of the senior pupils from the boarding schools.

The analysis of the researches concerning the pedagogical support problems gives a possibility to make the content of this phenomenon more accurate. The pedagogical support of the pupil from the boarding school is the method of interaction between the pedagogue and the pupil in the process of solving child's problems. It penetrates into all the life spheres of the individual that is in the process of formation. It is based on the steady positive relation of the pedagogue to the whole pupil group and to each individual. The pedagogical support is necessary for teaching and educational process, it must have personal- oriented nature.

The purpose of the pedagogical support of the pupils from the boarding schools is the elimination of the difficulties that can be a barrier for the successful independent movement of a child in the society.

The activity of the teacher from the boarding school that performs the pedagogical support of the senior pupils provides for setting trustful relationship with the pupil, it bases on the respect, responsiveness, love to a child, a striving to understand it's necessities, interests and motives, realized by the pupil it's rights for the action freedom, choice, self-expression.

It was conducted a little pedagogical meeting with a theme "A technology of the pedagogical support of a pupil from the boarding school", the aim of the meeting was a formation of the pedagogical support establishing that must have educational specialists from the boarding schools.

The objective of this little pedagogical meeting was to promote a formation of an establishing for using a pedagogical support technology in the teaching and educational process in the boarding school.

The purpose of the pedagogical meeting was:

- to analyze the practice of using methods and techniques for achieving the pedagogical support of the pupils in the teaching and educational process in the boarding school;

- to characterize the features and conditions of using the pedagogical support tactics (defence, help, promotion, interaction);

- to describe the ways for acquisition of the pedagogical support technology by educational specialists from the boarding school.

After the pedagogical meeting teachers came to the common point of view: pedagogical support of a senior pupil from the boarding school is necessary for the educational process, that must have personality-oriented character. Educational specialists noted that the main subject of the teacher's and pupil's activity is the problem of the pupil and the choice of the pedagogical activity tactics depends on the problem solving results.

So, the conduction of the pedagogical meeting contributed to the formation of using the pedagogical support establishing while dealing with the senior pupils from the boarding schools.

The perception of the teacher as a referent individuality by pupils is one of the compulsory conditions of the pedagogical support of the senior pupils from the boarding schools.

The referential pedagogue is characterized:

- by authority- the recognition of surrounding peoples "significant and important others";

- by the right to take a responsible decisions in real circumstances, that can be possible under the condition of absolute confidence of surrounding people in these decisions practicability;

- attraction- the emotional status of "significant and important another", his ability to attract or repel, to cause sympathy or antipathy;

- the authority status, that determines the place of the "significant another" in the system of objective social relations.

Teacher's ability to guide pupil's inherent motivation for self-affirmation into productive direction of personal self-development, a specific feature of the relationship to the reference of the pedagogue is that pupils perceive teacher's own expressed thoughts, point of view and estimates with a trust and they (pupils) don't require a specific proof [1, p. 17 – 30].

Exactly the peculiar argument is the pedagogue. Pupils can see those inner value and importance that he has "... those feeling of respect, sympathy, trust and enthusiasm" [2, p. 18].

The reference teacher as if "grows into", interferes into pupil's inner world due to the formed special emotional contact; and children perceive pedagogue's norms as their own [3, p. 57]. Identification is a psychological foundation of this process. Personal reference of the teacher correlates with the benchmarking pupils' imaginations, causing the proper emotional relationships [2, p. 20].

Personal reference of the teacher is a complex sociological and psychological phenomenon that is largely determined by what form of communication (monological or dialogical) the pedagogue oriented at during pedagogical support process [4, p. 41 – 49].

Monological form of communication with pupils is characterized by such features as: a status dominance; "subject-object" relationship, egocentrism, focus on the own needs, targets, objectives, enforcement with the help of the hidden manipulation or opened aggression; dogmatism, over personal broadcast of the norms and knowledge that is to be indisputably copied and assimilated, rigidity and stereotype of the methods and techniques of influence, the prevalence of disciplinary techniques, subjectivity and a rigid polarization of assessment, a narrow range of assessment criterion of pupil behavior [4, p. 50 – 52].

A pedagogical meaning of dialogical communication has an exceptional importance: an interaction in the system "teacher-pupil" that is oriented at tolerance and a searching for creation the general between the people, can be "the most powerful remedy of the personal and social identification of communication participants, and, first of all, that cherishes their quiet worthiness" [5, p. 93].

There were conducted communication hours, the purpose of that was getting the dialogical interaction skills: "Learn to control yourself" with the aim to teach senior pupils really estimate themselves and others; to expand the knowledge about the rules of interpersonal communication; "How to make the dreams into reality", that had the purpose to teach pupils to make decisions; to form an active and efficient attitude to their own life; to develop responsibility, activity, resoluteness and a persistence to realize your own life goals.

In the basis of pedagogical support of pupils from the boarding schools is the admonition of the pedagogue to use non-violent interaction, because the force teaching and education weakens pupil self-realization needs, negatively affects the pupil development. A child accumulates uncertainty inside themselves, shyness that contributes to the attack or aggression development.

So, non-violent education is a source of additional capacity in the development of a pupil. Non-violent communication is necessary for the educational specialists at the boarding schools and their relations with pupils. The reason is that most of children from the boarding school are exposed to the different types of forcing (physical, sexual, psychological). The pedagogue from the boarding school must protect pupils from such types of forcing. Only in that case when pupils are confident in the desire of the teacher to protect them from such violence, they can have a desire to be opened, to have a contact with their teacher overtly, to try to do everything for socially – approved behavior.

There was conducted a little pedagogical seminar "School without aggression". The aim was the identification of the main aggression causes found in the character of senior pupils from the boarding school and the identification of the ways to eliminate aggressive behavior of children.

Participation of the teachers in this little pedagogical seminar gave the opportunity to understand all the problems more deeply; difficulties, that can spring up in the interactive process with the pupils; to identify the ways of elimination aggressive behavior of senior pupils.

Non-violence pedagogy is efficient in cases when for the non-violent interaction not only teacher, but also the pupils from the boarding school are prepared. To achieve the desired results it was organized meaningful and positively-aimed life activity that as a rule was generally accompanied not only by cooperation, cocreativity, but also by variety of conflicts. In this case, the educational specialists applied to the pupils consciousness, their dignity, conscience; they persuaded and gave examples.

So, there was conducted an activity (lesson) with the elements of training “World through the eyes of an aggressive person”, the purpose was to develop students’ skills to recognize and control the destructive behavior.

During this lesson the teachers clarified the meaning of the word “aggression” (the translation from Latin means “attack”). It was formulated the definition of the word “aggression”. “Aggression – is a behavior that contradicts the norms and rules of people existence in society, that causes physical and moral damage to people”. There were named some signs of aggressive man by pupils (losing control over one’s own behavior; disputes, hassles with other people; intentional irritation of others; accusing surrounding people of their own mistakes; envy, revenge, quick response to different actions of others, that irritate him and so on).

During this activity pupils were discussing such questions as:

- Can a person in a state of aggression assess the situation correctly?
- Can the aggressive behavior lead to conflict?

During this lesson there was the game “A small stone in the shoe”, the purpose of it was: to develop the ability of the senior pupils from the boarding school to recognize and control negative emotions. As a result the pupils’ attention was focused on the fact that it’s useful to tell about your problem immediately, in time as they spring up and it’s necessary to discuss all the resolving ways of these problems.

During the interaction between the teachers and adults from the boarding school there was created benevolent atmosphere, the atmosphere of mutual understanding and cooperation; there were used such methods of pedagogical support as reciprocal information, cooperative planning of educational methods, role games,

dramatization games; improvement of the group or team achievements and others. Also there were used such pedagogical support methods that were aimed at individual and personal support of pupil identification of the personal problems of pupil, exploring the processes of his individual development.

Pedagogues perform these functions as they carry out pedagogical support of senior pupils from boarding schools: diagnostic function, target orientation function, planning function, organization function, mobilization and stimulating function, communicative function, formative function, control and analytical function, evaluative function [7, 201-220].

Incremental realization of the pedagogical support of the senior pupils from the boarding schools provided the definition of the emotional state of the pupil on the first beginning stage (the appearance of the problem of the pupil).

On this stage there were:

- treating the received information by pedagogues and formulating assumptions concerning the context and the reasons of formulating the problem;
- perception of the pupil's problems and perception of the common searching for the ways and methods of its solving;
- ensuring emotional and positive pupil's mood in the conversation process; searching and establishing contact with him. There were used: a pedagogical observation; techniques: discussions in pairs; the method of the ritual communicative interaction: "You-expression", "I-expression".

On the diagnostic stage it was organized confidential conversation with the pupil that contributed to recognition and diagnosis of conflicts, life problems of the child. There was defined the reasons of their appearance. There were used the remedies of an active empathic hearing: the methods of the non-verbal emotional support, pronunciation.

On the design stage with the help of the teacher the pupil defined the ways and remedies for the problem solving; there were discussed the variants of cooperation that are aimed at the solving of the problem. There were considered several ways to solve the problem with the help of pedagogical support; the most acceptable choice

was carried out. The plan of the action was elaborated and discussed. There were used: the method of self-projecting, pedagogical design; the method “analysis of the other people problem solving ways”.

During the active stage the pupil realized the plan consisting of scheduled actions regarding the problem solving. There was used the pedagogical support of the pupil. Effective and analytical stage was aimed at:

- the common discussion of all the successes and failures with the pupil, that were at the previous stages of this activity;
- the observing of availability of problem solving or reformulation of difficulties;
- comprehension by pupil the new life experience, that he acquired in the process of solving problems. There were used at this stage: reflection method, self-reflection method and the conversation method.

In the process of carrying out the pedagogical support of senior pupils from the boarding schools, pedagogues tried to pay attention to the positive character traits of their pupils and use them as a base.

Teacher’s activity was aimed at stimulation of self-cognition by the pupil of his own positive character traits; ethical features formation in the self-estimating of the own behavior; the constant attention to the positive behaviors of the pupils; support of the initiative, activity, responsibility, tolerance, solidarity; revealing of the trusting to the pupil; the formation of the child’s belief into his own strength; optimistic strategy in the determining the educational and correctional tasks; an account of the individual interests of the senior pupils and awakening of the new ones.

Pedagogues execute the following rules showing the pedagogical optimism towards their pupils:

- forming of the humanistic relations in the boarding school; not to accept the humiliation of the pupils dignity;
- giving the preferences to the positive estimates in the analysis process of the pupils’ behavior;

- expression of the trust, respect, exactingness to the children;
- involving senior pupils into social and cultural activities that is aimed at the formation of the social experience;
- defending the pupil interests and providing them with a real help in the process of the problem solving;
- realizing a constant search of the educational and correctional tasks decision variants, that will be useful for every pupil.

The pedagogues showed the pedagogical optimism in the process of implementation of the pedagogical support of senior pupils from the boarding schools; also they focused on the non-violent interaction and on the real possibilities and abilities of the pupils; teachers helped them to learn the way of solving the problem; involved them into social affairs; gave the preference to the opened partnerships, dialogical forms of the communication; promoted and supported the pupil independence in the process of the problem solving; supported the manifestation of activity, initiative, responsibility, tolerance, solidarity; helped them to develop the independence in the problem solving process, the responsibility for their own behaviors and their own life.

Consequently, the pedagogical support of senior pupils from the boarding schools contributed to the increasing of their life self-determination levels.

Analysis of the pedagogical support problem of the senior pupils from the boarding schools requires the further and faceted research.

The problem of increasing efficiency of the post-graduate pedagogical education is considered as the perspective one.

References

1. Petrovskiy A. V. Voprosy istorii i teorii psihologii [The questions of the history and a theory of a psychology]: Elected works/ Arthur Vladimirovich Petrovskiy. – M. : Pedagogy, 1984. – 272 p. (rus)

2. Galuzyak V. M. Problemy lichnostnoy referentnosti pedagoga [The problems of the reference of the pedagogue personality]: V. M. Galuzyak, N. I. Smetanskiy // Pedagogy. – 1998. – № 3. – P. 18 – 24.(rus)

3. Kravchenko E. O. Osobenosti avtoriteta pedagoga v raznovozrastnih i raznostatusnih ob'edineniyah vospitanikov zakritih obrazovatel'nykh uchrezhdeniy [The features of the pedagogue authority in the different age and different status unions of the pupils from the closed educational establishments]: cond. of the psych. sciences: 19.00.05 / Kravchenko Elena Olegovna. – M., 2005. – 182 p. (rus)

4. Bodalev A. A., Krichevskiy R. L., Novikova E. V. Obsheniye i formirovaniye lichnosti shkol'nika [The communication and the formation of the pupil personality: The experience of the psych. exploring; [the edition of A. A. Bodalev and R. L. Krichevskiy]. – M. : Pedagogy, 1987. – 149 p.(rus)

5. Kulikova L.N. Problemy samorazvitiya lichnosti [The problems of the self-development of the personality]: Lidiya Nikolaevna Kulikova.-Habarovsk, 1997. – 314 p. (rus)

6. Kanishevskaya L. V. Krokuyemo do sotsial'noyi zrilosti [Do steps to the social puberty]: scien.-meth. edit. / L. V. Kanishevskaya. – K. : The institute of the NAPN education in Ukraine, 2011. – 175p. (ukr)

7. Bratchenko S.L. Mezhluchnostniy dialoh i ego osnovnye atributy [Interpersonal dialogue and its main features]: S. L. Bratchenko // Psychology with a man face: Humanistic perspective in the post-Soviet psychology/ the edit. Of D. A. Leont'ev, V. G. Shur. – M. : Smysl, 1997. – P. 201 – 220. (rus)

Канішевська Л. В.

Педагогічна підтримка старшокласників шкіл-інтернатів: зміст підготовчої роботи з педагогами

У статті розглянуто питання підготовки педагогів шкіл-інтернатів до організації педагогічної підтримки старшокласників. Проаналізовано умови ефективної реалізації педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів: сприйняття ними педагога як референтної особистості, який здійснює взаємодію на основі розуміння, визнання, прийняття вихованця, педагогічного оптимізму, ненасильницької взаємодії. Розроблено методичний супровід організації педагогічної підтримки старшокласників шкіл-інтернатів.

Ключові слова: педагогічна підтримка, підготовка педагогів, загальноосвітня школа-інтернат, старшокласники, позаурочна діяльність.

Канишевская Л. В.

Педагогическая поддержка старшеклассников школ-интернатов: содержание подготовительной работы с педагогами

В статье рассматриваются вопросы подготовки педагогов школ-интернатов к организации педагогической поддержки старшеклассников. Проанализированы условия эффективной реализации педагогической поддержки старшеклассников школ-интернатов: восприятия ими педагога как референтной личности, который осуществляет взаимодействие на основе понимания, признания, принятия воспитанников, педагогического оптимизма, ненасильственного взаимодействия. Разработано методическое сопровождение организации педагогической поддержки старшеклассников школ-интернатов.

Ключевые слова: педагогическая поддержка, подготовка педагогов, общеобразовательная школа-интернат, старшеклассники, внеурочная деятельность.

Information about the author

Lyubov Viktorivna Kanishevskaya – Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Scientist, Head of the laboratory of educational activity in institutions of an orphanage type of the Institute of the educational problems of the National Academy of the Pedagogical Science of Ukraine. The sphere of scientific interests includes the problems of education of senior students of secondary boarding schools in extracurricular time.

The article was received by the Editorial Office on 04.03.2013

The article was put into print on 26.04.2013